

PETAR BOJANIĆ

SKRIBOMANIJE: O ŽENI, O ARHIVU

Karl Šmit i tajne njegovog rukopisa¹

U ovom tekstu pokušavam da ispitam mogućnost pisanja o arhivu. Namera mi je da na primeru Karla Šmita [Carl Schmitt], možda poslednjeg velikog dokumentariste XX veka, pokušam da skiciram uslove jedne nemoguće arhivske ekonomije. Inventarisanjem Šmitovih dokumenata (veoma često se oni odnose na njegovu drugu venčanu ženu, Dušanku Todorović) i rekonstrukcijom njegove pripreme za pisanje, želeo bih da insistiram na neponovljivoj važnosti arhiva kao prostora sreće i uvek nove inspiracije za novi put ili sasvim novi tekst. Drugim rečima, figura „arhiva” otkriva imanentnu nemogućnost klasifikovanja određenih elemenata, te je stoga svaka naknadna (re)konstrukcija ovih elemenata strukturirana kao autobiografija ili kao biografija (na primer Šmitova biografija) ili zapravo kao arhiv sâm – puka fikcija.

Ključne reči: arhiv, rukopis, žena, tajna, klasifikacija.

„Oklevanje” je reč koja nedostaje u ovom naslovu i podnaslovu. Pretpostavljam da je svaki dokument, koji je Šmit pripremao da odloži ili priloži u svoj arhiv, koji je pokušavao unapred da klasifikuje u posebne dosijee i fas-

---

¹ Članak je rađen u okviru projekata 43007 i 41004, koje finansira Ministarstvo prosvete i nauke Republike Srbije. U nastajanju ovoga teksta pomogla mi je takođe DAAD fondacija, kao i nekoliko prijatelja i saradnika Karla Šmita koji su mi omogućili da tokom leta 2009. godine radim u Šmitovom arhivu u Diseldorfu. Zahvaljujem gospođi I. Villinger kao i gospođi J. Beckeru i G. Giesleru. Posebno zahvaljujem gospodinu doktoru Matthiasu Meuschu, koji je neposredno odgovoran za Šmitovu zaostavštinu, na njegovom gostoprimstvu i dobroj volji, kao i na dopuštenju da neki dokumenti iz arhiva budu objavljeni i prevedeni.

194   cikla (ili koji je predao svojim prijateljima da to, pre ili posle njegove smrti, učine umesto njega)², obeležen istim oklevanjem koje osećam dok pristupam pisanju o njegovom arhivu i propitujem, uopšte, mogućnost pisanja ili svedočenja o arhivu kao prostoru ili radionici odakle su, za Šmitovog života ili kasnije, proizašla njegova različita dela i tekstovi. Odmah bih preliminarno izdvojio dva ključna oblika ustezanja ili nelagode (oklevanja) koje arhiv pretpostavlja (arhiv kao čuvanje ili deponovanje, ali i kao obelodanjanje, iznošenje izvan arhiva), a zatim bih nabrojao nekoliko eventualnih pristupa arhivskom zdanju ili arhivskom materijalu. Namera mi je da na primeru Šmita, možda poslednjeg velikog dokumentariste XX veka, pokušam da skiciram uslove jedne nemoguće arhivske ekonomije. Naime, veoma nasumičnim i sažetim inventarisanjem Šmitovih dokumenata (veoma često se oni odnose na njegovu drugu venčanu ženu, Dušanku Todorović) i rekonstrukcijom njegove pripreme za pisanje i čina njegovog pisanja, želeo bih jedino da insistiram na neponovljivoj važnosti arhiva kao prostora sreće i uvek nove inspiracije za novi put ili sasvim novi tekst. Drugim rečima, figura „arhiva” otkriva imanentnu nemogućnost klasifikovanja određenih elemenata (izostaje dovoljna preglednost, odnosno, uvid u elemente i razlike među njima), te je zato svaka naknadna (re)konstrukcija i usklađivanje ovih elemenata, strukturisana kao autobiografija ili kao biografija (na primer Šmitova biografija), ili, zapravo, kao sâm arhiv – puka fikcija.

Dve nelagode: Šmitovom oklevanju ili nelagodi da sve napiše i da obeleži sve što mu se dešava i što se dešava u njegovoj okolini, suprotstavio bih svoju nelagodu da jesam i da postojim i da nadzirem i objektivizujem i povežem njegove pisane i materijalizovane belege. Šmitovo oklevanje je dvostruko i proizvod je njegovog dugog života. Šmit proizvodi jedan beskonačni tekst (pored toga, on čuva sve što pročita i, s vremena na vreme, mu se vraća, precizno obeležavajući datume svojih naknadnih čitanja i intervencija), ali Šmit u svom višedecenijskom „azilu” takođe ima vremena da pokuša da konstruiše svoju vlastitu biografiju povezujući i klasifikujući „tragove” svoga života. Ako bismo danas precizno pokušali da definišemo razloge velikog interesovanja za Šmita i renesansu njegovih ideja, tj. inflaciju tumačenja i knjiga o Šmitu, morali bismo da insistiramo na ovoj dvostrukosti pisanja i čuvanja (odlaganja, slaganja) napisanog.

Pisanje: Šmit piše i broji sve. Broji i redovno beleži svoje ejakulacije, svoje troškove i dugove, citate, susrete, pijanstva, restorane, putovanja, mr-

---

² Šmitovom arhivu u Diseldorfu priključeni su arhivi J. Beckera, P. Tommissena, G. Gieslera i E. Hüsmerta. U njima se nalaze isključivo dokumenti koji su pripadali Šmitu. Na primer, u Tommissenovom odeljku arhiva nalazi se veliki deo prepiske Duške Todorović iz njenih poslednjih godina života (RW 579–934). Hüsmert je, sa svoje strane, očigledno bio dobio zadatak da posle njene smrti sredi sve telegrame saučešća.

žnje, strahove, rečju – sve.³ Pretpostavka je da je Šmitova nelagoda obeležena njegovim tajnim rukopisom. Naime, njegov prvi „sistematični” biograf Paul Noack (Paul Noack) objavljuje faksimil beleške iz arhiva od 17. februara 1974, u kojoj Šmit na nemačkom, latinskom, grčkom i „skraćenim pismom” (stenografijom, *Kurzschrift*) varira i ispisuje rečenicu: *Mein Geheimnis ist die Schrift*⁴ („Moja tajna je rukopis (ili pismo)”. U svojim dnevnicima, agendama, komentarima, od početka do kraja života, Šmit upotrebljava takozvanu Gabelsberger stenografiju koju je sredinom XIX veka stvorio Franc Ksafer Gabelsberger (Franz Xaver Gabelsberger)⁵. Više od polovine Šmitovih zapisa danas je praktično nečitljivo za sve osim za izvesnog osamdesetogodišnjeg Hansa Gebharta ([Hans Gebhardt])⁶. Šmitova nelagoda da zapiše i ostavi traga o svojim neprestanim seksualnim avanturama⁷, o neverstvima prema Duški Todorović i strahovima da ga ona u tome ne otkrije (12. februara 1926. Šmit zapisuje: „Strah od njene srpske prozorljivo-

³ Uvidom u dnevnik koji su do sada objavljeni, ovo je lako ustanoviti. Cf. C. Schmitt, *Tagebücher Oktober 1912 bis Februar 1915*, ur. E. Hüsmert, Berlin, Akademie Verlag, 2003; C. Schmitt, *Die Militärzeit 1915–1919. Tagebuch Februar bis Dezember 1915. Aufsätze und Materialien*, ur. E. Hüsmert i G. Giesler, Berlin, Akademie Verlag, 2005.

⁴ P. Noack, *Carl Schmitt: eine Biographie*, Berlin, Frankfurt am Main, Propyläen, 1993.

⁵ Ovim, danas, sasvim retkim sistemom stenografije služili su se, takođe, Hajdeger i Huserl.

⁶ Dužina Šmitovog života očigledno je sprečila da rad na dešifrovanju njegovih spisa počne znatno ranije, kao što je to bio slučaj sa tekstovima Huserla ili Hajdegera. Komplikovanost ovoga stenografskog sistema, posebno Šmitove dopune i idiomatske izmene, ozbiljno dovode u pitanje autentičnost i prozirnost njegovih zapisa i nakon ovih Gebhartovih „tumačenja”. Drugi sistematični Šmitov biograf, u knjizi koja je objavljena početkom oktobra 2009. godine, posebno zahvaljuje Gebhartu bez koga bi njegova rekonstrukcija Šmitovog života apsolutno bila nemoguća. Cf. R. Mehring, *Carl Schmitt: Aufstieg und Fall*, München, Verlag C. H. Beck, 2009, str. 16, 582. Međutim, ne samo što Mering raspolaže sa još uvek malim brojem dešifrovanih dokumenata Šmitovog arhiva (u tom smislu je njegova biografija potpuno preuranjena i upadljivo manjkava) nego što je verovatno najvažniji deo Šmitovih zapisa i dalje nedostupan (dnevnici i agende posle 1933. godine).

⁷ Mering se služi Šmitovim dnevnicima do 1933. koji su sporadično transkribovani na nemački jezik i koji se nalaze u arhivu. Posle razvoda (februara 1922. godine) od prve Šmitove žene srpskog porekla, igračice Pavle Dorotić, do 1932. godine – podsećam da je Šmit prvi put sreo „dobru devojkicu Dušku” [*guten Mädchen Duška*] 22. januara 1923 (da prvi put spava sa njom na kraju jula iste godine), da su se venčali 8. februara 1926. – u dnevnicima se pominju razne prostitutke, kućne pomoćnice, igračice, dakti-lografkinje, Kathleen Murray, Lolo, Lizzi, Magda, studentkinja Ruth Büttner, Hella (aferu sa njom je izgleda raskrinkala Duška 29. aprila 1932) itd.

196 sti, od njenog slovenskog lukavstva” [*Angst vor ihrem serbischen Gesicht, vor ihrer slawischen Schlauheit*])⁸, o svom mačizmu i o avanturama sa svojim daktilografkinjama i studentkinjama, o svojim dugovima i molbama da mu se finansijski pomogne, o svom ludačkom anti-jevrejstvu⁹, ali i fatalnoj opsednutosti jevrejstvom do totalnog poistovećenja s „jevrejskim duhom”, o svom poverenju u silu, u nasilje i rat za rešavanje problema u odnosu s drugim (s „drugim” u njegovim najrazličitijim oblicima), o ambicijama i o svojoj mržnji i preziru prema izdajicama, učenicima, kolegama itd. – ublažena je njegovom upotrebom stenografije. Šmit uporno koristi stenografski sistem koji je već potpuno zastareo još ranih tridesetih godina i koji ga, naravno, ne štiti samo od vlastite supruge, ljubavnica, prijatelja ili neprijatelja nego i od različitih tajnih službi koje su ga nadzirale od početka njegove javne delatnosti.¹⁰

Tajna rukopisa o kojoj Šmit govori odnosi se svakako na preklapanje nemačkog i ovog „gabelsberger” brzopisa. Privlačnost izrazito jasnog i do savršenstva odmerenog Šmitovog nemačkog izraza u njegovim teorijskim radovima, verovatno je proizvod i ove strašne strasti za brzim ispisivanjem svega što mu se dešava. Savršeno koncizni izraz učenjaka i, na izvestan način, veoma veštog političara (njegova funkcija za vreme Rajha ipak prevazilazi esnaf), u senci je ne samo tajnog šifriranog pisma nego i brzopisa kojim Šmit uspeva da zabeleži misli i tok svesti koji inače konstantno izmiču i ostaju nevidljivi. Insistiram na tome da ova neprestana Šmitova „tajna” vežba i dvostrukost u izrazu, njegov oprez i genijalna sposobnost da jedno-

⁸ Nekoliko dana posle venčanja sa Duškom Šmit zapisuje san o Duški koja je zapravo Kari (P. Dorotić), koja pleše kao ona i izgleda kao ona. Duška je od 1924. godine teško bolesna od tuberkuloze i neprestano boravi po sanatorijumima. Šmit se boji da ne dobije tuberkulozu. Njena putovanja Šmit često definiše kao svoj spas (avgusta 1929. Duška je peti put operisana na plućima, a tu godinu Mering definiše kao kulminaciju Šmitovih kombinovanja i kao „erotsko vanredno stanje” [*erotischer Ausnahmestand*]). Cf. R. Mehring, *Carl Schmitt: Aufstieg und Fall*, München, Verlag C. H. Beck, 2009, str. 163–171; 195, 235.

⁹ Razliku anti-jevrejstvo [*anti-judaism*] i anti-semitizam preuzimam samo za ovu priliku od Andreasa Kenena [Andreas Könen] i Džozefa Benderskog [Joseph Bendersky]. Cf. J. W. Bendersky, „Love, Law, and War: Carl Schmitt’s Angst”, *Telos*, br. 147, leto, 2009, str. 180–181. Dobar primer za ovo razlikovanje je na primer jedno potpuno nepoznato Šmitovo predavanje koje drži u Flensburgu 29.4.1938. o manjinama, „Die neueste Entwicklung des Volksgruppen und Minderheitenrechts” (RW 265–20105).

¹⁰ Kompletan dosije nadziranja Karla Šmita na 292 stranice, koje izvodi Gestapo („Sicherheitsdienst des RFSS SD-Hauptamt: Schmitt, Karl Dr. Prof. P. A. 651 c”); ovaj dosije se čuva u Londonu, od 2008. godine je dostupan u elektronskoj verziji na sajtu „Carl Schmitt Studien”. Jedan od dokumenata govori o Šmitovoj vezi, zahvaljujući ženi Srpkinji, s kominternom i komunističkim pokretom Jugoslavije.

stavno formuliše komplikovane sklopove, čine njegov nemački jezik dodatno zavodljivim.

Šmitov pokušaj da u poslednjim decenijama sačuva, složi i poveže svoja „pisanija” i da tako utemelji (tajno utemelji ili utemelji na osnovu tajne ili po tajni) svoj budući arhiv – svoj veoma složeni i komplikovani život, svoj pisanjem, u isti mah, i otkriven i sakriven život – dodatno predodređuje popularnost njegovih tekstova, uvek neverovatnu i uvek na ivici izvesnosti, koja je i dalje na delu. Danas bismo bez ikakve sumnje mogli da se saglasimo da upravo devetogodišnji projekat kojim je rukovodio Rajnhart Kozelek (Reinhart Koselleck) na institutu u Esenu, čiji je glavni zadatak bio da klasifikuje i institucionalizuje Šmitovu zaostavštinu, definitivno uvodi nemačkog pravnika na evropsku i svetsku scenu.¹¹

Šmitove nelagode i oklevanja (možda su one višestruke i mnogo ozbiljnije od ovog mog preliminarnog nastojanja da pokažem Šmitovu „dvostrukost”), uvode, pre svega, moju primoranost i, istovremeno, moje ustezanje da uopšte zauzmem lični ton koji vlada u ovom tekstu-inventaru ili tekstu-ispovesti. Rad u arhivu (namera mi je bila višestruka: da proverim da li je Šmit mogao da poznaje nekoliko geopolitičkih tekstova Franca Rozncvajga [Franz Rosenzweig] koji su objavljeni pod pseudonimom i u kojima je mnogo pre Šmita označen značaj „mora” i razlike između „zemlje” i „mora” – Šmit pominje Rozncvajga u svom dnevniku posle rata; takođe, da obradim ratne i posleratne Šmitove rukopise koji se odnose na gusare; konačno, da konsultujem lične primerke pojedinih knjiga iz njegove biblioteke i dosijee koji se odnose na Benjamina, Bloha, Markuzea i Lukača) podrazumeva, zapravo, pokušaj da se pronađu određene neobjavljene činjenice (sasvim materijalne), koje bi pomogle razrešenju nekih dilema u vezi sa objavljenim Šmitovim tekstovima, dok, paradoksalno, ovaj arhivski rad neumitno rezultira zadobijanjem viška vlastite subjektivnosti. Moja nemoć da budem „objektivan” i „suzdržan” i da zaista neprestano oklevam i zapostavljam svoje namere i svoje intervencije kad „povezujem” (ili fabuliram) neke „činjenice” iz arhiva, nisu posledica isključivo susreta sa Šmitovim „likom” ili Šmitovim „ličnim”, nego, sasvim suprotno, posledica izostanka ovoga susreta. Mogao bih tu imaginarnu reč „oklevanje” (pre svega, moje oklevanje), koja nedostaje u naslovu i podnaslovu ovoga teksta, rasklopiti u nekoliko sasvim različitih „stanja” onoga koji okleva u susretu sa svim onim što se pronalazi i zatiče u jednom arhivu. Započeo bih odmah sa slučajem i sa osetljivošću na slučaj. Arhiv podrazumeva, pre svega, „slučajno” otkriće, impli-

---

¹¹ Kozelek je na KWI institutu u Esenu vodio projekat o Šmitu od 1991. do 1999. godine. Na njegovom projektu bili su uključeni I. Villinger i Dirk van Laak, koji 1993. godine objavljuju kompletni inventar arhiva. Danas arhiv uglavnom sledi ovu klasifikaciju.

198 citno permanentnu rezervu prema „datom” stanju arhiva i zatečenoj klasifikaciji dokumenata. Možda je zaista moguće konstituisati jedan tekst o Šmitovom arhivu posmatrajući način na koji i zašto se dokumenti klasifikuju i oblikuju¹² – naravno, odmah bi trebalo započeti sa opštom podelom Šmitove zaostavštine na tri velike celine: pisma, radni dosijei i biblioteka – međutim, čini mi se da bi jedno bitno šmitovsko čitanje vlastitog arhiva moralo da počne od slučaja ili od „negativnog” (Šmitovog neprijateljskog elementa), koji nema prednost u odnosu na svoju suprotnost, nego, zapravo, inicira dramu razlike i asimetrije između dva ili između dvoje. Dakle, šta je to što razara arhiv i što onda, u isti mah, daje smisao i značaj arhivu? Ili, kako konstantno oklevanje onoga koji zalazi u prostor arhiva može da pokrene „slučaj”? Poslednja reč, „slučaj”, ne odnosi se samo na pronalazak novoga, zabačenoga, tajnoga i neobjavljenoga teksta, niti na pronalazak nečega što iz mraka arhiva osvetljava ono što je već objavljeno pod imenom „Carl Schmitt” nego doslovno na sasvim novi tekst. Ovaj eventualni novi tekst, međutim, nikako ne može da pledira na pravilno konstruisanje prostora rada i činjenica vezanih za Šmita zbog nekoliko razloga, koji se, ponavljam, poklapaju sa otporom i ustezanjima onoga ko okleva „pred” ili „u” arhivu. Pre nego što pokušam da ovo arhivsko „oklevanje” preciznije lociram služeći se jednim veoma ranim svedočenjem o životu i radu Karla Šmita, napravio bih sada jedan minimalni paušalni inventar svojih vlastitih „ustezanja”. Započeo bih sa otporom da svedočim, da „jesam” i da „svedočim”, zato što je arhiv upravo namešten da očekuje i da sačekuje drugog (mene samoga). Odavde sledi nekoliko posledica: arhiv izgleda kao da je „pripremljen” i potpuno „naštelovan” za posetu drugoga (nema iznenađenja u arhivu; arhiv je arhiv ukoliko eliminiše iznenađenje ili bilo kakav slučaj); neprestano oklevam da prihvatim da ne postoje dokumenti koji su sklonjeni (da li ipak postoji arhiv unutar samoga arhiva?); Šmit laže i čak šteluje i namešta, i to pre svega svoje kompromitujuće izveštaje; dokumenti za čije je konsultovanje potrebno posebno odobrenje sakrivaju postojanje dokumenata koji uopšte nisu arhivirani; činjenica da u arhivu nešto uvek nedostaje označava mesto „viška” subjektivnog; histerično traganje za nečim čega nema u arhivu pretpostavlja proizvodnju mog vlastitog teksta; oklevanje da se bude lešinar, parazit, jeste oklevanje da se uopšte bude u arhivu; oklevanje pred ličnim, pred trivijalnim, banalnim, sporednim, sekundarnim, jeste

¹² Dva takva teksta o Šmitovom arhivu već postoje: D. Van Laak, „Der Nachlass Carl Schmitts”, *Deutsche Zeitschrift für Philosophie*, god. 42, br. 1, 1994, str. 141–154 i P. Becchi, „El Nachlass schmittian. El legado de Carl Schmitt en el Archivo estatal de Düsseldorf”, *Revista de Estudios Políticos*, br. 100, april–juni 1998, str. 179–191. O nekim dilemama u vezi sa arhivom pišem na početku teksta koji je objavljen pre četiri godine u ovom časopisu. P. Bojanić, „Mad dog – poslednji neprijatelj”, *Nova srpska politička misao*, god. 12, br. 1–4, 2005, str. 39–51.

oklevanje pred osnovnim elementom svakoga arhiva – oklevanje pred slučajnim.

Verovatno iz 1913. ili iz 1914. godine (Šmit tada ima 25 godina) potiče jedna kvalifikacija Šmita iz pera poznatog pravnika i političara Huga fon Cenhofa (Hugo von Zehnhoff), koja bi mogla da se odnosi kako na mladog, tako i na Šmita u poznim godinama. Jedan od možda presudnih principala Karla Šmita, i čovek kod koga Šmit obavlja svoj pripravnički staž, tada pedesetosmogodišnjak, fon Cenhof piše Šmitu:

U mom dugom životu pravnika, nikada nisam upoznao čoveka koji ima takvu sistematičnost (takav poredak [*Ordnung*]) u svojim mislima i u pojmovima kao Vi, ali takođe, i nikoga s više nereda i zbrke [*Unordnung und Durcheinander*] u vlastitom privatnom životu.¹³

Kako je to moguće? Da li je ovim iskazom zaista obeležena neka bitna Šmitova „pocepanost”? Da li arhiv zaista isključivo zaokuplja upravo ovaj prostor nereda i zbrke? Čini mi se da narušavanje precizne linije između tih dvaju registra ili, u najmanju ruku, oklevanje pred njom, treba da opravda postojanje arhiva. Između života („vlastitog”, „privatnog” – ove oznake podrazumevaju prisnost tela, drugog, bliskog i, svakako, kada je reč o Šmitu, blizinu žena) i poretka pojmova (pravnih akademskih tekstova), Šmit umeće svoj brzopis čija je funkcija da umiri i stabilizuje različite oblike Šmitovog mahnitanja. Funkcija arhiva onda postaje sasvim prepoznatljiva. Usudujem se da naglasim da je arhiv prostor ili manifest prelaza jednog života ili jedne smrti u tekst; da dnevnici, beskonačni komentari i dodaci, te Šmitove temeljne pripreme za izvođenje „akademskog” teksta, pulsiraju u taktu prelaska „života” u jasni izraz nemačkog jezika (brzopis stenografije posreduje i služi da premetne ili možda iscrpi polnost i silu glavnog aktera); da su seksualnost i Šmitovi politički i javni angažmani (ovde mislim pre svega na njegovu grandioznu prepisku, ali i na stotine predavanja koja drži širom Nemačke i Evrope)¹⁴ uloženi, i putem brzopisa, nevidljivo „preneseni” u Šmitove tekstove i knjige.

Sada bih pokušao da brzopisno uvedem tri karakteristike koje ovaj arhiv možda čine sasvim posebnim i retkim. Treća odlika, na kojoj ću se naročito zadržati i koju ću ilustrovati nekim dokumentima iz arhiva, uvek će, zapravo, biti nedovoljno obrazložena i uvek na ivici banalnosti. Šmitov dokumentaristički rad (pripremna čitanja i prepisivanje citata; upotreba

¹³ Cf. C. Schmitt, *Tagebücher Oktober 1912 bis Februar 1915*, ur. E. Hüsmert, Berlin, Akademie Verlag, 2003, str. 1.

¹⁴ Dva velika dosijea prepuna isečaka iz novina sa predavanja koja Šmit drži u Nemačkoj obeležena su brojevima (RW 265–18895) i (RW 265–20105). Aprila 1930. Šmit govori pred sedamsto ljudi.

200 grčkog, francuskog, engleskog, latinskog i španskog jezika; rad na etimologijama i upotrebe svih glavnih rečnika i leksikona; konsultovanje poslednjih, tek objavljenih, tekstova na različitim jezicima; detaljno čitanje nemačke i engleske štampe itd.) osigurava posebnu inspirativnost i mogućnost da se, zahvaljujući ovoj građi, pišu sasvim novi i drugačiji tekstovi. Svaki dosije koji Šmit konstituiše uvek je, potencijalno, jedan novi budući tekst. Druga odlika je, ponavljam, posledica Šmitovog dugog života posvećenog pisanju. Ovaj arhiv preokreće osnovne poluge tzv. genetike teksta ili pokušaja da se rekonstrukcijama rukopisa pronađu novi elementi za interpretaciju objavljenih tekstova. Arhiv sadrži minimalan broj Šmitovih knjiga u rukopisu, ali zato poseduje njegove intervencije i popravke nad svojim već objavljenim knjigama sa tačno obeleženim datumima promena i komentara. Objavljene knjige, često u nekoliko primeraka, ponovo se vraćaju Šmitu da bi ih on iznova razlagao i dekonstruisao svojim brzopisom.

Treća presudna odlika, ili treća tajna Šmitovog arhiva, jeste žena. Ne u množini, „žene” ili „žensko”, ne zvanična prva (Pavla Dorotić) ili treća Šmitova žena (Ani Štand [Anni Stand], višedecenijska služavka Šmitovih), nego druga venčana žena. Izgleda da bi ovakvu moju konstrukciju mogla eventualno da diktira funkcija Duške Todorović i još uvek neotkrivena tajna njenih uticaja i njenih „prevođenja” Šmita (nered) u Šmita (red). „Žena” bi zaista mogla da bude savršeni činilac Šmitovog „tajnog rukopisa”. Nekoliko razloga: žena govori i piše jezikom koji je za Šmita tajna¹⁵; sva glavna Šmitova dela napisana su za vreme njenog života i braka sa Šmitom (knjiga o *Nomосу* pojavljuje se nekoliko dana pre njene smrti i Šmit je njoj posvećuje)¹⁶; Šmitov politički angažman bi eventualno mogao da bude „pročitano” kao Šmitova zamena za seksualne afere, a možda ovo čitanje mora da uzme

¹⁵ Šmitovi nekoliko puta zajedno putuju u Jugoslaviju: 1923. za vreme raspusta, odmah posle prve ljubavne noći; 1925. putuju u Dalmaciju gde Šmit piše svoj poznati tekst o Ilirima; aprila 1935, putovanje o kome se za sada ništa ne zna osim da su bili (i) u Zagrebu.

¹⁶ Posveta je zalepljena na Šmitovom vlastitom primerku *Nomosa* (RW 265–20805), ali ona nikada nije figurirala u narednim izdanjima *Nomosa* kada je izdavačku kuću *Greven* nasledio *Duncker & Humblot*. Evo je u prevodu g. Bore Šuputa:

„Posveta *Nomosa zemlje* Duški Šmit

16. novembra 1950. u Hajdelbergu:

’Uprkos bombama i Morgentauu

Uprkos teroru i krađi junaka

Uprkos automatici i izdaji

Uprkos Nirnbergu i uprkos bodljikavoj žici

Uprkos svemu tome nastade ova knjiga

I izraste blagoslov iz kletve.’

16. novembra 1950. u Hajdelbergu (uručeno Duški)”

u obzir postojanje i značaj ove žene.¹⁷ Duška Todorović se pojavljuje kao još jedna eventualna Šmitova „studentkinja” (ona u Bonu studira filozofiju, ima dvadeset godina kada ga upoznaje), ali se neverovatnom brzinom ispostavlja kao Šmitov „prekid”. Ona pre svega funkcionise kao prevoditeljka i odmah je inicirana u glavnu tajnu i Šmitov tabu – sa srpskog ili hrvatskog ona treba da Šmitu prevede neke dokumente, verovatno krštenice, koji se tiču Šmitovog razvoda od Pavle Dorotić.¹⁸ Seljačkog je porekla (za razliku od lažne grofice Kari), seksualno ne privlači Šmita, neprestano je bolesna te je kao takva Šmitu stalna pretnja.¹⁹

Evo na kraju skice za tri tajne ili tri nedoumice koje tek treba da budu ili koje možda nikada neće biti rasvetljene.

Prva tajna je i dalje prisutna i veoma popularna nebuloza (naročito među Šmitovim najbližim saradnicima) da tobožnji antisemitizam *Frau* Todorović posebno utiče i rukovodi i opredeljuje Šmitove fobije i anti-jevrejske histerije. Moguće je da je ovo svedočanstvo „pokrenuto” od Ani Stand, a da zahvaljujući Ernstu Hismertu dobija sasvim različite oblike. Posle Noakove i Tomisenove verzije, istu hipotezu dobijamo i od poslednjeg biografa Meringa.²⁰ Napominjem da u arhivu do sada nema nikakvog dokaza niti naznake o ovome, i da je ovakva insinucija zapravo uvod u pretpostavku o posebnoj ulozi koju Duška Todorović ima u političkom aktiviranju svog muža 1933. godine.

¹⁷ Potpuno je neizvesno, zbog Šmitovih dnevnika koji nisu dešifrovani, da li njegove avanture prestaju za vreme Rajha. Čitajući biografiju Meringa izgleda kao da Šmitova politička funkcija dolazi na mesto njegovih afera s različitim ženama.

¹⁸ Feuchtwanger u jednom pismu Šmitu iz 1924. godine izveštava da su obezbeđena prava za Duškin prevod na srpski Rankeove knjige *Die serbische Revolution. Aus serbischen Papieren und Mittheilungen*, Hamburg, 1829.

¹⁹ Duška umire od raka na dojci, u univerzitetskoj bolnici u Hajdelbergu, posle nekoliko bezuspešnih operacija. Godine 1949. i 1950. ona i Šmit su praktično sve vreme zajedno u Hajdelbergu, dok je ćerka Anima, koja će umreti od iste bolesti i u istoj starosnoj dobi kao i majka (Šmit će je isto tako nadživeti), u Klopenburgu. Anima joj svakodnevno šalje razglednice sa religijskim motivima koje započinju rečima „Liebste Mamica”. Neposredno pred smrt sestra Angelina joj piše: „Draga Duška, zar tebi zaista nema leka” (12. 9. 1950). „Za vreme rata puno si napravila za svoju zemlju i volila bi da ju još jednom vidiš” (28.11.1950). Otac Vaso Todorović diktira ove reči: „Tješi se u tvojoj bolesti; to je sudbina sviju nas koji živimo da moramo i završiti sa životom, ta sudbina te nije snašla nego toliki narodi podnose tu sudbinu.” („Tommissen Anex” RW 579–934).

²⁰ Mering dva puta pominje antisemitizam Duške Todorović. Prvi put na sasvim retorički način (radi se o njegovoj rekonstrukciji Šmitovog proleća 1933. godine: „Auch Duška äusserst sich antisemitisch”, str. 308) i drugi put kada je predstavlja i kada govori o razvedenim roditeljima Duške, o majci koja je živela u Agramu, te tvrdi da je tobožnja velika jevrejska zajednica u gradu Agramu (Zagrebu) uslovlila da Duška iz mladosti ponese nekakav otpor i nepodnošenje. Cf. R. Mehring, *Carl Schmitt: Aufstieg und Fall*, München, str. 620–621.

Druga tajna odnosi se na posebno opasne, i za Šmita veoma kompromitujuće aktivnosti, koju Duška Todorović obavlja za vreme rata. U pitanju su njeni odlasci u Zagreb i intervenisanja pred ondašnjim vlastima u prilog oslobađanja nekih ljudi iz zatočeništva²¹ (imena logora se ne pominju). U arhivu postoje jedino njene dve male agende („*Tashen kalendar*” ili „*Merkbuch*”), za 1942. i za 1945. godinu na osnovu kojih je moguće rekonstruisati njeno kretanje.²²

Sledimo beleške i kretanje Duške Todorović 1942. godine:

„Sv. Jovan slava; 2. januar, slanina, gosti. 23. januar, petak, 19.30, partija. 27. januar, Sv. Sava. 20. februar, petak, 19.30, *Parteiversammlung*. 22. februar, Koncert Karajan. 24. februar, *Partei*. 27. februar, *Frau Jinger*. 12. mart, Cica. 17. april, Zagreb. 18. april, Bjelovar. 22. april, Slatina. 25. april, Višnjić. 29. april, Daruvar. 4. maj, 12 sati, u Zagrebu. 5. maj, 11h general Komnot (nečitko, P. B.). 6. maj, Ministar Lorković. 7. maj, put u Bjelovar. 9. maj, gospodin Petrović. 10. maj Zagreb. 11. maj, Lorković, *Anrufen* Stipetić general. 13. maj, Lorković. 15. maj, Beč. 16. maj, Berlin. 25. maj, Popitz. 4. juni, Cica, Sava. 14. januar 1943, kod Cice sa Animom; uveče prof. Smend. 15. januar, predavanje Gelen [Arnold Gehlen]”.

Šmit je ko-mentor ili ko-referent na Lorkovićevoj odbrani doktorata 1930. godine u Berlinu (mentor je bio Viktor Bruns [Victor Brunhs], a tema je „Postanak države SHS”). Ipak, Šmit je sasvim rezervisan u pogledu rasiističkih Lorkovićeovih teza, koje budući ministar unutrašnjih poslova u Pavelićevoj vladi, promovise kao hrvatski emigrant u Berlinu.²³

Da li se onda ova pisma koja Šmitovi dobijaju posle nekoliko meseci, zaista odnose na posete Duške Todorović Zagrebu?

Izvesni Radovan Simunović piše im 3. decembra 1943. godine²⁴:

Poštovana Gospođo i gospodine Profesore,

Evo došlo je vreme da i ja udišem slobodan vazduh, da se slobodno krećem, da ponovo imam osećaj sigurnosti – kraće, ja sam se još jednom rodio. Sreća bi bila potpuna da sam kod kuće to jest u mojoj otadžbini, ali ja imam čvrstu veru da ću i to doživeti da vidim svoje roditelje, svoje rođake, drugare i prijatelje.

Čim sam izašao čuo sam da ste vi kumovi Majstoru i Milki. Nadam se da smem i ja posle ovoga novoga rođenja da vas nazivam svojim kumovima.

²¹ Mering prebrzo govori o oslobađanju njenog brata. Brat se nigde ne pominje. Cf. R. Mering, *Carl Schmitt: Aufstieg und Fall*, München, str. 411–412.

²² (RW 265–20827); (RW 265–19741).

²³ (RW 265–21436).

²⁴ U tom trenutku ovaj čovek se nalazi u Beču (*Praterstrasse 42*) u stanu porodice Kličковиć (RW 265–15177).

Dragi Kumovi, ne znam kako da vam se zahvalim na vašem zalaganju i učinjenim uslugama, osim da uzmem slobodu pa da vas nazivam kumovima i da se sam brojim kao Vaš rođak i prijatelj.

Život u logoru bio je vrlo težak. Psihička preživljavanja i muke bile su mnogo teže, nego sam fizički rad sa slabom hranom. U tom haosu patnje i bola često sam preživljavao ceo svoj raniji život i sećao se prijatnih i neprijatnih momenta. Svi teški časovi moga života prije logora tada su mi se činili kao malenkosti, sitnice; upravo srećan život upoređujući ih sa sadašnjicom.

Život je bio takav da logičkim putem nije bilo izlaza. Jedino je postojala nada. U toj nadi vi ste bili Gospođo jedini na koju sam uvek računao i verovao. Vi ste bili izvor svetlosti moga oslobođenja i eto, to se i ispunilo. Vama Gospođo i gospodinu Profesoru imam da zahvalim da sam se ponovo rodio. Vama zahvaljujem da sam došao u Nemačku i da sada živim s mojom Kićom, mojim Majstorum i mojom Milkom. Našli smo se u tuđini, a opet kod kuće.

Čuo sam od mojih da dolazite kod nas na Božić što me jako veseli, jer ću moći i usmeno da vam se zahvalim na trudu, brizi i radu oko moga oslobođenja. Tom prilikom biće dosta vremena da Vam pričam o svome životu koji sam provodio u logoru za vreme od 15 meseci. U ovom ratu mnogo sam propatio, a verovatno da ću još teških časova imati pa mogu da pojmmim Vaša stradanja i patnje koje Vam nanosi ovaj strašni rat. Ali s verom u Boga nadajmo se da ćemo ova stradanja preživeti i dočekati kraj rata kada će opet nastati dani normalnog života i rada.

Brinemo se mnogo da Vam se nije opet šta dogodilo prilikom zadnjeg bombardovanja i molimo Vas da nam se javite. [...]

Još jednom Vam iz sveg srca zahvaljujem na svemu što ste za mene učinili, a isto tako izjavljujem zahvalnost i u ime mojih roditelja, Kiće, Majstora i Milke.

Primite mnogo pozdrava od svih nas, Vaš odani Vam Rada Simunović.

Mesec i po dana kasnije (17. januar 1944) na adresu Šmitovih stiže pismo iz Hrvatske, od bliskih rođaka Duške Todorović²⁵:

Mila i draga naša Duška, Karl i Anima! Tvoje milo i željno očekivano pismo od 2-I primili smo i odmah ti na njega odgovaramo. Jer mi imamo ljenost u pisanju, mnogo i mnogo mislimo na Vas sve, i molimo se Bogu samo da ostanete živi i zdravi jer i Vi ste naš život spasili. Hvala Bogu samo kada ste živi i zdravi, a sve ćete drugo opet nabaviti. Nismo znali da Vam je vila porušena i da niste više u njoj, Bog Vas je dragi spasio, za sva ona dobra djela koja ti činiš. Baš pred nekoliko dana je bila ona žena iz Šeovice kod nas, ne može da te se nahvali, kako ste ih ljepo primili i ponudili, kaže da ti je kao u raju, mnogo nam se napričala i naplakali smo se sa njom. Od nas ima mnogo radnica kod Vas, pa kada se ovamo povrate ne mogu dosta da se napripovedaju i nahvale, kako im je ljepo i dobro, a onaj red im se dopada, nauče i njemački pa vele svega dobijemo na karte i marmelade (marmelade) to najviše spominju, one naučile na

---

²⁵ (RW 265–16658)

žganjce a ne na marmeladu, tako se pametne prave koje se vrate, najviše se vraćaju zbog bolesti, njima se dopada onaj red i disciplina. I mi smo u stanu imali jednoga mladoga jako simpatičnoga poručnika iz Halle am Salle je, jako smo ga volili uvijek je bio kod nas i preko svetaca ali je sada otišao dalje jako nam je žao za njim. Nikola je volio govoriti s njim a i ja, pa čak i baka progovorila Njemački. On učio Hrvatski a mi njemački, Vi baš možete biti ponosni na Vaše vojnike, uvijek se moramo čuditi tako fini, učtivi, uredni a disciplina velika, a tako daleko od svoje domovine. Sad ih ima još malo ovde, jedni odlaze a drugi dolaze. Sada imamo jednoga našega pukovnika, one dve dolje bakine sobe su zauzete, a ona je u onoj maloj. [...]

Anima mora biti zlatna i lijepa curica, kako ona već svašta uči, mi je se uvijek rado sjećamo, osobito oncl Nikola zna pripovjedati kako ju je nosio za vratom, ne znam bili sada mogao sada je veća i teža, samo da Bog dragi da kada se rat svrši opet ćemo se svi vidjeti. Jesi uvijek onako debela?

[...] Mama mi je kazala da i njoj moram ostaviti mjesta, da ti napiše i ona jako smo se razveselili Tvome pismu, svi ga po redu čitali taj nam je dan bio svetac. Mi Vas vrlo često spominjemo i mislimo uvijek kako Vi, mi tako, fala Bogu do sada smo zdravi Nikola uvijek u poslu trči ja uvijek sama, nema više nikoga od staroga društva Dinčecovi u Zgb. Ja sam ti ima skoro godina dana jedno veliko i obširno pismo pisala pa ne znam jesili ga dobila, ništa ne spominješ. Uvijek se propitujemo da li će tko u Berlin, da možemo sitnih kolačića poslati. Drugi puta nam molimte pošalji koju njenu sličicu, ove u rami svaki dan gledam a moj Nikola kada dođe koji Njemac odmah ju pokazuje, pa veli ovo je jedna mala Njemica. I naša je djevojka bila u Njem. i ona se ne može dosta da nahvali, i svi koji se povrate svakome se dopada onaj red.

Jesuli svi tvoji živi i zdravi od Karla i stari roditelji. Jeste li i ove ove godine imali gosti na Božić? Mila i draga naša Dušanka, Anima i Karlo, šaljemo Vam mnogo srdačnih pozdrava i poljubaca Animi i Duški od Vaše Olge.

Draga moja Dušanka, Karlo i Anima!

Već je prošlo dosta vremena da o Vama nismo ništa čuli, tek pred osam dana dođe nam Saveta iz Šeovice i pripovjeda, da je bila kod Tebe, i sve nam opširno ispričovjeda, možeš misliti to iznenađenje za nas sve, samo se čudim da nije prvo došla a već je od maja kod kuće. Priča nam da je svoga dečka našla u Zagrebu, pisao joj i sliku poslao, ide u školu, da mu je dobro, da je kod učitelja Ribara, pa nemože dosta da ti se zahvali za Tvoju dobrotu.

Draga Dušanka, i mi svi od srca se zahvaljujemo na Tvojoj velikoj dobroti što si nas sve izbacila iz velike propasti i smrti, neka Vas dobri Bog sve zaštiti od svakoga zla, da živi i zdravi svi ostanete. Angelina nam se nejavlja nikad, neznam jesuli još u Belovaru, tata nam nije dugo već bio, jako je teško putovati, jeli Ti se mama što javlja? Ovde je strašna skupoća, jedno jaje 50 din. Kila govedine 280 din.

Ja uvijek po starom, to mi je najveća sreća da sam uvijek zdrava, pa da nemaju samnom neprilike samo bi još želila da dojdeš dok sam još živa, pa da se možemo o svemu izpričovjeda. Puno mi pozdravi Tvoga dobroga muža, mnogo pusica Animi, a Tebe puno pozdravlja i voli. Tvoja strina

Treća tajna je prepiska Šmitovih koja se odvija za vreme Šmitovog zatočeništva u Berlinu i u Nirnbergu. Njeno objavljivanje, koje je upravo najavljeno, svakako će pokrenuti novu dilemu o srodstvu arhiva i tamnice.

Kod kuće je sve u redu (9. oktobar 1945).

Dragi Karl, danas se navršava dve nedelje kako ste odvojeni od kuće; nadam se da ćete se brzo vratiti. Već osam dana tražim priliku da pišem o našoj ćerki Animi i o starom ocu.²⁶ O mojim srpskim rođacima iz Jugoslavije nemam još nikakve vesti. Čula sam da je profesor Kvinsi Rajt [Quincy Wright] trenutno u Berlinu; šteta što ne možete da ga sretnete. To je bila vaša stara želja. Učim sada engleski; utorkom i petkom imam čas. Zatim Ani i Marliz takođe imaju časove; mi smo vrlo revnosne u učenju [...] Danas, u četvrtak, predaću paket za Vas s prepečenim hlebom, s kobasicama i s nešto margarina. Dva grozda, deset jabuka i 20 oraha iz bašte... zagrljaj za nedelju (10. oktobar 1945).

Dragi Karl, danas prepodne sam bila u Dalemu. Bio je čarobni jesenji dan. Prolazila sam pored našeg srušenog doma²⁷ i preplavljena ljubavlju poklonila se zgarištu. Duša mi je bila toliko radosna da sam, prolazeći kroz park, pevala i recitovala prelepe Bojićeve stihove iz pesme „Bez uzvika”; posebno poslednju strofu.²⁸ Sa Hajdi sam bila na jednoj izložbi moderne umetnosti; bilo je veoma skromno. Najednom sam imala jaku želju da ponovo, kao prethodnih godina, u ateljeu vidim neprocenjiva platna Žila [Werner Gilles], Noldea [Emil Nolde], i Neja [Ernst Wilhelm Nay] (24. oktobar 1945).

Moj najdraži Karl, danas je stiglo pismo iz Pletnberga sa žalosnom vešću da je naš dragi otac umro šestog novembra u 1.30 ujutru (15. novembar 1945).

Anima je u školi sada veoma dobro. Jedan gospodin iz Oldenburga i jedan engleski oficir posetili su školu. Anima je trebalo da ispriča jednu englesku priču. Potom se taj gospodin vrlo detaljno raspitivao o Vama. Anima je zbog toga bila srećna. Na zapadu bi bili veoma začuđeni što ste Vi uhapšeni. Nadam se da ćete brzo biti oslobođeni i da ćemo zajedno slaviti Badnje večer (26. novembar 1945).

Naša ćerka Anima je napisala jedno dugo, lepo pismo 13. decembra. Dete piše: veoma me boli da je naš dragi tata uhapšen. Molim se puno za njega i toplo se nadam da će dragi Bog obrnuti da sve bude dobro (28. decembar 1945).

Srpski Božić je sada takođe prošao; imala sam jedan veoma lep san – sanjala sam svoju sestru [...] Bilo je tako svečano i san me je usrećio. Imala sam osećaj da je moja sestra još uvek živa i nadam se da će ubrzo biti moguće dobiti vesti iz Jugoslavije (11. januar 1946).

²⁶ Johann Schmitt, Karlov otac.

²⁷ Bomba je pala na kuću Šmitovih 23. Avgusta 1943.

²⁸ Milutin Bojić, „Bez uzvika”, šesta strofa glasi: I kad razgrnemo pepelišta snova, / Stari će se dani uz reč da pomenu: / Slušaćemo vatru i veselost njenu, / Ko domaćin što se vratio iz lova / S pesmom s kojom jutros u planinu krenu.

Nedavno sam srela gospodina načelnika i on mi je rekao gde se sada nalazi naša biblioteka. [...] On je razgovarao s profesorom Levenstejnom o Vašoj biblioteci. Profesor Levenstejn ga je uveravao da nema nikakve sumnje da ćete Vi dobiti nazad biblioteku (17. januar 1946).

Danas sam imala čas ruskog jezika s gospođom Fridensburg. Ona uči marljivo i nalazi da je ruski jezik lep. Srdačno Vas pozdravlja. U nedelju je kod njih u kući koncert i ja ću ići na njega. Pošto očekuju posetu Rusa, potrebna sam im kao prevodilac (25. januar 1941).

Ruski pukovnik sa svojom ženom je takođe bio jedan od gostiju; on poznaje Jugoslaviju veoma dobro; takođe i generala Avšića iz jugoslovenske delegacije u Berlinu. Potražiću tog generala čim budem ustanovila kako da dođem do njega. Možda nešto mogu da doznam o Ivi Andriću (28. januar 1946).

Rano ujutru išla sam sa Ani u Pankov. Srela sam se sa srpskim generalom. On je bio veoma predusretljiv i uputio me je na njihovog pravnog zastupnika dr. Mikačića. S njim sam imala veoma interesantan razgovor koji je trajao jedan i po sat. On lično poznaje njegovu ekselenciju Ivu Andrića i pričao mi je da je Andrić u Beogradu, da živi od pisanja i da je vrlo dobro. Objavio je nedavno novu zbirku pripovetki o Bosni koju bih rado čitala. Bila sam veoma srećna što mogu da mu pošaljem pozdrave u Beograd, kao i mome ujaku, profesoru Bubiću (1. mart 1946).

Često mislim na lepi Bojićev stih: „*Mit der Lieblichkeit der nächtlichen Träume erleichte ihnen den schweren Tag*” (13. april 1946).

Popodne je došla gospođica Urlih i donela pismo od gospođice Šamić od 26. januara 1946. godine. [...] Moj otac je živ i dobro je. Moja sestra je bila tokom jeseni sa svojom porodicom u Kapeli i takođe je dobro. Kličković, Cica, Rada i Ivanka su svi zajedno u Lačaraku. Mala Jelena dobro napreduje. Sava²⁹ menja velike i male poslove (5. april 1946).

Mi moramo da imamo još malo strpljenja i da se pridržavamo poslovice: *tout ce qui arrive est adorable*³⁰ (8. septembar 1946).

Sutra će biti operacija i zato idem u Istočni sanatorijum na 2–3 dana (27. septembar 1946).

Danas je bio veliki praznik, u crkvi su blagosiljali voće [...] Stoga, moje dragomilje [*Schatz*], moram sada da stanem. Dobra noć, do brzog radosnog viđenja, srdačno, tvoja Duška (13. avgust 1946)³¹.

---

²⁹ Sava Kličković, Šmitov doktorant iz njegovog berlinskog perioda i bliski prijatelj za vreme rata.

³⁰ Ovo je rečenica Leona Bloa [Léon Bloy] koju Šmitovi često ponavljaju i koja je omiljeno geslo njihove kuće: sve što se desi je božanstveno.

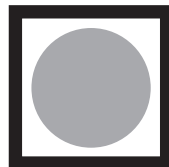
³¹ RW 265–(13755–13825)

*Schreibmanien: Über die Frau, über das Archiv
Carl Schmitt und die Geheimnisse seiner Handschrift*

Zusammenfassung

In diesem Text versuche ich die Möglichkeit zu erkunden, über das Archiv zu schreiben. Meine Absicht ist, am Beispiel von Carl Schmitt, des vielleicht letzten großen dokumentaristen des 20. Jahrhunderts, die Bedingungen einer unmöglichen Ökonomie des Archivs zu skizzieren. Durch die Inventarisierung von Schmitts Dokumenten (die sich sehr oft auf seine zweite Frau, Dušanka Todorović, beziehen, und durch einer Rekonstruktion seiner Vorbereitung auf das Schreiben, möchte ich auf die unwiederholbaren Wichtigkeit des Archivs als Raum des Glücks und immer neuer Inspiration für einen neuen Weg oder einen neuen Text insistieren. Mit anderen Worten, die Figur des „Archivs“ eröffnet eine immanente Unmöglichkeit der Klassifizierung bestimmter Elemente, weshalb jede (Re)konstruktion dieser Elemente wie eine Biographie strukturiert ist (z. B. Schmitts Biographie) oder, wie das Archiv selbst, als Fiktion.

Schlüsselbegriffe: Archiv, Schrift, Frau, Geheimnis, Klassifizierung

„ČETVRTO” (DRUGO) SASLUŠANJE KARLA ŠMITA

Saslušanje # .....

Saslušanje profesora Karla [*sic*] Šmita

Gđin R. M. V. Kempner [R. M. W. Kempner]

Prisutna gđica Renteln [Rentelen]

11. April 1947. popodne

Stenografkinja: Irmtrud Maurer-Lang [Irmtrud Maurer-Lang]

KEMPNER: Bilo je veoma ljubazno od Vas što ste mi pisali, profesore Šmit.

ŠMIT: Želeo sam da iskoristim priliku koju ste mi ukazali i pitam Vas ukoliko bih mogao da podnesem nekoliko priložaka u pisanoj formi. Tako bih imao vremena da ih tačnije formulišem i odredim. Ovako, uvek nanovo i nanovo završavam u digresijama i podučavanju. Trideset godina sam bio profesor. Stoga bih o pitanju koje ste mi postavili: „U kojoj meri ste opskrbili teorijska utemeljenja za ratne zločine, zločine protiv čovečnosti, proširenje i razvoj *Grossraum*-a putem sile”, više voleo da raspravljam u pisanoj formi. Mogao bi, dakle, da se stekne utisak o mojoj delatnosti kao sporednoj jer se ona ionako može prosuđivati samo na osnovu objavljenih tekstova. S druge strane, ništa drugo me ne tereti izuzev onoga što sam napisao.

Kempner: Zar niste na nekim konferencijama nastupali zajedno s ključnim ličnostima?

Šmit: Ne sećam se da sam to radio. Da li je to bilo za vreme rata?

Kempner: Pre 1936. godine.

Šmit: Da li se Vaše pitanje odnosi na moje delovanje u Ligi nemačkih pravika?

Kempner: Ono se odnosi na teorijsko utemeljenje napadačkog ratovanja. Vi svakako znate da je u pitanju napadački rat?